

i medali pol. i z Polską związanych w Lw. Nar. Gallerii Sztuki, W. 2015, t. 2, s. 179. – Chomyn I., *Rzeźba pol. i z Polską związana w. XIX-XX w Lw. Nar. Gallerii Sztuki im. B.G. Woźnickiego. Kat. zb.*, Kr. 2020, s. 384.

Szesnaste spraw. C.K. Państw. Szkoły Przemysłowej we Lwowie za r. szkolny 1907/1908, s. 32 (jako Spingler). – Kur. lw., 1909 nr 262 (7 VI), s. 1 (Fr. Jaw. [Jaworski F.]), jako Szpindler. – *Księga adresowa królewskiego stołecznego m. Lwowa*, Lw. 1913, s. 400. – Sonnenschein M., *Lw. skorowidz adresowy*, III, 1927/28, Lw. 1927, s. 466; VI, 1930/31, Lw. 1930, s. 22, 466. – Słowo pol. Tygodniowy dod. il., 1927 nr 19 (9 V), s. 3 (fot. proj. pomnika Jagiełły). – Wiek Nowy, 1927 nr 7766 (13 V), s. 4 (z fot. proj. pomnika Jagiełły). – *Księga adresowa Polski dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa*, W. 1929, s. 708. – Gaz. Poranna, 1930 nr 9283 (21 VII), nr 9290 (28 VII). – Słowo pol., 1931 nr 127 (10 V), s. 10; nr 212 (5 VIII), s. 8; nr 307 (9 XI), s. 5 (fot. pomnika Piłsudskiego). – Chwila, dod. il., 1933 nr 32 (6 VIII), s. 4 (fot. popiersia J. Piłsudskiego). – Dod. niedzielny Gaz. Porannej, 1933 nr 27, s. III, il. – *Księga adresowa Małopolski*, Lw.-W. 1935, s. 318. – Gaz. lw., 1943 nr 75 (30 III), s. 4. – Niepodległość i Pamięć, 2006 nr 13, s. 215 (Kozarska-Orzeszek B.), jako Szpindler. – Prz. Pożarniczy, 2015 nr 12, s. 50 (Falecki D.). – Kur. Galicyjski, 2017 nr 13 (281), s. 18 (Smirnow J.).

IS PAN, materiały Słownika art. pol., list Katarzyny Winiarskiej z MN Ziemi Przemyskiej (2 IX 2021). – NAC, proj. pomnika Władysława Jagiełły dla Działdowa, sygn. 1-K-5232. – LBN, Dz. rękopisów, rkps o/n 160: Materiały do budowy pomnika ks. biskupa Władysława Bandurskiego 1932-1939, s. 142.

J. Biriulow
K.A. Kesling

Spinek Rom. [Roman? Romuald?], ksiądz, zapewne kanonik, autor „niewielkiego obrazu” *Św. Anna* znajdującego się w poł. XIX w. w zb. historyka i literata Władysława Kazimierza Wójcickiego w Warszawie; obraz na odwrocie sygn.: „X. Rom. Spinek. K. Strze.”.

Rastawiecki, Sł. mal., t. 2.

I. Kopania

Spiro (Spirówna), właściwie **Spira** (Gutman, Guttman, Spirówna) **Gizela** (Gisela, Gisèle, Giza, Gizella), lekarka, malarka, ur. 30 X 1887 Kraków, zginęła 1942-43 obóz zagłady w Belżcu (?). Jej rodzicami byli Rafał (Herz Herszke Aron) Spira,

lekarz laryngolog, członek Tow. Lekarskiego, i Józefa (Pesel Pepi) z domu Rakower, a bratem Józef Spira, lekarz praktykujący w Krakowie (przez jakiś czas wspólnie z ojcem). S. poślubiła 9 I 1910 Maksymiliana Gutmana, doktora prawa, adwokata, z którym miała syna Karola (ur. 29 III 1911, zginął w czasie II wojny światowej).

Uczęszczała do Pryw. Średniej Szkoły Żeńskiej w Krakowie, którą ukończyła w 1905, zdając egzamin maturalny z odznaczeniem (wyróżniana także podczas nauki w szkole). Nauczycielem rysunków był tam Leon Piccard; nie wiadomo jednak, czy to on wpłynął na zainteresowania artystyczne S. Można przypuszczać, że malarstwa uczyła się na pryw. lekcjach Wojciecha Weissa, który udzielał ich w 1906 w pracowni na ul. Kanoniczej, podobno w jej mieszkaniu. Dość szybko poczuła się profesjonalistką w tej dziedzinie, bo już w krak. księdze adresowej na 1908 figuruje jako Gizela Spira, artystka malarka, mieszkająca przy ul. Kanoniczej 22; w l. 1909-12 podała adres Podzamcze 20 (w jednej z ksiąg ten adres pojawia się już w 1908). Zapewne w tym okresie zaprzyjaźniła się z Xawerym Dunikowskim, który wrócił do Krakowa w 1910 (po pobycie w Warszawie trwającym od 1904).

S. kilkakrotnie wyjeżdżała do Paryża i brała udział w wystawach pod nazwiskiem Spiro: na Salon d'Automne pokazała w 1909 obraz o nieznanym tytule (określony przez Adolfa Baslera jako „z prostotą namalowany portret”), w 1910 pracę *Dwaj chłopcy* (w kat. S. zapisana jako panna) oraz w 1913 *Portret dziewczynki* i rysunki; na Salon des Indépendants wystawiła w 1913 *Głowę kobiety*, *Kwiaty*, *Odpoczynek*, a w 1914 kompozycję bez tytułu namalowaną farbami ol., *Głowę kobiety* i *Portret dwóch dziewczynek*. W Paryżu mieszkała na Montparnasse, w 1909 w jednej z kamienic z pracowniami zajmowanych przez pol. artystów przy rue Campagne Première, a potem na pobliskiej rue Boissonade, również zamieszkiwanej przez Polaków.

Po powrocie do Krakowa S. podjęła – może ze względu na tradycję rodzinną, a może z braku spektakularnych sukcesów malarskich – studia medyczne na UJ, trwające od 1915 do 1918; dyplom dr medycyny uzyskała 17 VII 1925. Co najmniej od 1928 praktykowała w Krakowie jako lekarz pediatra (pod adresem Grodzka 60), używając nazwiska męża (Gutman, Gutmann, Guttman). W 1938 (może również w innych latach)

prowadziła w czasie wakacji gabinet w Krynicy w willi Biała Róża. W 1941 przebywała w getcie krak.; w październiku 1942 została prawdopodobnie wywieziona do obozu zagłady w Bełżcu.

MNK – *Portret malarza Mieczysława Trzcńskiego*, ol. tektura.

Spraw. dyrektora Pryw. Średniej Szkoły Żeńskiej z programem gimnazjalnym w Krakowie za r. szkolny 1903-[0]4, Kr. 1904, s. 42 (jako Spirówna). – *Krak. księga adresowa. Wielki Kraków 1908...*, pod red. Knapika J., Kr. 1907, s. 298 (jako Spira). – *Stefana Mikulskiego Wielka księga adresowa Stoł. Król. M. Krakowa ...*, 1908, rozdział I, s. 173; ... 1909, rozdział I, s. 165; ... 1912, rozdział I, s. 228 (we wszystkich latach jako Spira). – *Księga adresowa m. Krakowa i woj. krak. ...*, [Kr.] 1932, dział III, s. 54 (jako Guttmanowa), dział III A, s. 277 (jako Guttman); ..., [Kr.] 1933-34, dział V: Schematyzm m. Krakowa, s. 62 (lekarze; jako Guttmanowa). – *Spis Abonentów Państw. Sieci Telefonicznej Okręgu Krak. Dyrekcji Poczty i Telegrafów ... wg stanu z ... 1 I 1929*, Kr. [1929], s. 34 (jako Gutmanowa). – *Adresarz - informator oraz przew. po Krakowie*, oprac. Brunel J., Kr. 1933, s. 57 (jako Gutmanowa ze Spirów Gizela). – Pankiewicz T., *Apteka w getcie krak.*, Kr. 2003 (jako Gutman Gizela). – Bobrowska-Jakubowska E., *Artyści pol. we Francji w l. 1890-1918. Wspólnoty i indywidualności*, W. 2004. – Bartnicka-Górska H., *Szczyńska-Tramer J., W poszukiwaniu światła, kształtu i barw. Artyści pol. wystawiający na Salonach paryskich w l. 1884-1960*, W. 2005. – Piekarska-Duraj L., *Aneri Weissowa: na wspak i w pełni*, [w:] *Krak. Szlak Kobiet. Przewodniczka po Krakowie emancypantek*, t. 3, red. Furgal E., Kr. 2011, s. 93 (jako Spirówna). – Wierzbicka A., *Świadectwa obecności. Pol. życie artyst. we Francji w l. 1900-1939. Dziennik wydarzeń z wyborem tekstów. Cz. I: lata 1900-1921*, W. 2012. – Barcik M., Cieślak A. i in., *Corpus Studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18*, t. III: S-Ś, red. Stopka K., Kr. 2014 (jako Spira, Spirówna, żona Guttman). – Gilbert M., *The Holocaust. The Human Tragedy*, New York 2014 (jako Gutman).

Gaz. lw., 1905 nr 159 (15 VII), s. 4 (jako Spira). – *Nowa Reforma*, 1905 nr 134 (14 VI), s. 2 (jako Spirówna); 1910 nr 22 (15 I), s. 3 (jako Spirówna). – *Literatura i Sztuka* (dod. do Nowej gaz.), 1909 nr 32, s. 3 (Basler A.). – *Świat*, 1909 nr 46, s. 12 (W.G. [Gąsiorowski W.]). – *Kur. warsz.*, 1913 nr 84 (27 III), s. 4 (Wac. Gąs. [Gąsiorowski W.]). – *Prz. wil.*, 1913 nr 13-14, s. 5-8 (Kiślńska W.). – *Nowa gaz.*, 1914 nr 141, s. 3. – *Połonia*, 1914 nr 3, s. 5, nr 5, s. 4 (Schurr A.). – *Nowy dz.*,

1938 nr 163 (15 VI), s. 7, nr 166 (18 VI), s. 10, nr 169 (21 VI), s. 6, nr 236 (27 VIII) s. 8 (inseraty; we wszystkich jako Gutman).

AN Kraków nr 29/90/0/-1: Spis ludności m. Krakowa 1910, Dz. I, t. 1, poz. 2964 (jako Guttman). – IS PAN, materiały Słownika art. pol., wypisy informacji genealogicznych ze stron internetowych (dostęp do wszystkich 09.08.2020): UCI. Donald Brem School of Information & Computer Sciences, bazy genealogiczne Dana Hirscherberga (rodzina Spirów), <https://www.ics.uci.edu/~dan/genealogy/Krakow/Families/Spira.html>; Holocaust Survivors and Victims Database. United States Holocaust Memorial Museum; Gesher Galicia. All Galicia Database, <https://search.geshergalicia.org/> (jako Gutman); Eilat Gordin Levitan, zakładka Rakower Family, http://www.eilatgordinlevitan.com/kurenets/k_pages/rakower.html (jako Gutman i Spira).

U. Makowska

Spitzbarthowa Zofia (Bronisława Zofia?), malarka, ur. 1863 (18 VIII 1862?), zm. 2 IX 1933 Warszawa, pochowana na cmentarzu Powązkowskim; córka Wiktora Ignacego Bojanowskiego (1826-1905), uczestnika powstania styczniowego, i Olimpii Wandy z domu Telakowskiej; żona Emila Spitzbartha (1851-1916). Od co najmniej 1910 mieszkała w Warszawie; od t.r. do 1914 na liście artystów malarzy i rzeźbiarzy (publikowanej w warsz. Kal. Informacyjno-Encyklopedycznym) podawała adres Krak. Przedmieście 6.

Latem 1908 brała udział w Pierwszej wystawie sztuki w Piotrkowie urządzonej przez malarza Józefa Karczewskiego. Na Salonie 1908/09 w warsz. TZSP pokazała obraz *Honorka*. W 1910 podarowała do zb. MNK „swego wykonania portret pastelowy weterana polskiego”.

Może tożsama z autorką, określoną jako „Spitzbartowa z Granicy [z miejscowości Granica]”, która na wystawę obrazów i rzeźb w Sosnowcu w 1908 wysłała prace: *Wieśniak*, *Wieśniaczka*, *Na szkołę ludową* („pastele i pejzaż”).

Goniec Częstochowski, 1908 nr 8 (9 I) s. 2 (jako Spitzbartowa). – *Świat*, 1908 nr 27, s. 17. – *V Wystawa doroczna, grudzień - styczeń 1908-1909*, TZSP, W. [1908]. – *Kal. informacyjno-encyklopedyczny na r. ... 1910*, W. 1909, s. 595; ... *1911*, W. 1910, s. 650; ... *1912*, W. 1911, s. 708; ... *1913*, W. 1912, s. 591; ... *1914*, W. 1913, s. 649; ... *1915*, W. 1914, s. 547 (jako Szpitzbarth Z.). – *Spraw. Dyrekcji MNK za r. 1910*, Kr.